

ปัจจัยที่ส่งผลให้พระสงฆ์เชื้อสายสยาม เสริมสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์ วัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย¹

Affecting factors enforcement strengthening
of Siamese Buddhist monks of Thai cultural identity
in Kelantan State of Malaysia

พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (Phra Wichak Phongphan)¹

ปัญญา เทพสิงห์ (Punya Tepsing)²

เก็ดถวา บุญปรากฏ (Kettawa Boonprakarn)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้พระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยามเสริมสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยการใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยามวัดไทยพุทธนิคมเถรวาทในพื้นที่รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จำนวน 25 รูป และฆราวาสที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลด้าน เวลา สถานที่ และบุคคล

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้พระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยามเสริมสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้แก่

¹การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา 90110, อีเมล: sager675@gmail.com

³รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา 90110, อีเมล: punya.t@psu.ac.th.

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา 90110, อีเมล: Kettawa@hotmail.com

การมีความเป็นผู้นำของพระสงฆ์ ความสามารถในการบริหารจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย การรู้จักใช้ เทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัย มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชาวสยาม การผลักดันของผู้นำชุมชนสยามต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนสยามในชุมชนกับวัด พื้นที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการทางวัฒนธรรม และการสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยของรัฐบาลมาเลเซีย

คำสำคัญ: พระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยาม, ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม, อัตลักษณ์วัฒนธรรม, รัฐกลั่นต้น, ประเทศมาเลเซีย

Abstract

This research purpose for study the affecting factors the reinforcement strengthening of Malaysia Siamese Buddhist monks of Thai cultural identity in Kelantan State of Malaysia. Use qualitative research methods. Collect data from relevant documents, related researches and fieldwork, depth interview, participant and non-participant observation. The primary data is Malaysia Siamese Buddhist monks in the area of Kelantan State of Malaysia amount 25 persons and 10 lays Buddhists. The data obtained from interviews was checked in the data triangle. Includes time, place and person.

The study indicated that affecting factors the reinforcement strengthening of Siamese Buddhist monks of Thai cultural identity in Kelantan State of Malaysia. Include leadership of monks, ability to manage Thai cultural activities, use modern communication technology, Siamese culture fund, push Siamese community leaders to promote Thai culture, relationship between Siamese people in the community and temple, area is suitable for cultural activities, budget support for cultural implementation, and support Thai cultural activities from the Malaysia government.

Keywords: Malaysia Siamese Buddhist Monk, Strengthening Culture, Cultural Identity, Kelantan State, Malaysia

บทนำ

วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ให้คุณค่าต่อสังคมไทยและแสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรือง การรักษาวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่บนพื้นฐานทางพุทธศาสนา จำเป็นต้องมีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดูแลเอาใจใส่ บุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการดำรงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยคือพระสงฆ์ พระสงฆ์เป็นผู้ปลูกจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เข้าถึงความเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา รวมถึงเป็นผู้นำในการรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของคนไทย สังคมไทย ชุมชนคนไทย หรือประเทศไทย เชื้อชาติไทย ภาษาไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น และพุทธศาสนา ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่เหมือนใครหรือเป็นสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกับวัฒนธรรมของคนชาติอื่น ๆ วัฒนธรรมไทยเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความมีอัตลักษณ์เฉพาะของสังคมหรือชุมชนไทย สังคมไทยมีการรักษาไว้ซึ่งพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏวัดที่เป็นแหล่งโบราณสถานหลายแห่ง

ในปัจจุบันพระสงฆ์ยังมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ดังที่สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น (2556: 74-75) รายงานผลการศึกษาพระสงฆ์กับการเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่าอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้แก่นชนรุ่นหลัง การมีจิตสำนึกในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสืบสานให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน และการปลูกฝังให้เป็นแกนนำประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของพระมหาสุภา อัทโท (2540: 75-76) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541-2560) พบว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดให้หลากหลายขึ้น พร้อมกับให้คำปรึกษากับ

ประชาชน ให้การศึกษาแก่ชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความไม่ประมาท ผลการศึกษานี้ยังช่วยสะท้อนบทบาทพระสงฆ์ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของพระสมุทวรวิโรจน์ (2558: 72-81) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ไทยประกอบด้วย การมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์ การเป็นแบบอย่างที่ดีในทางปฏิบัติของพระสงฆ์ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของพระสงฆ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่ทั้งบทบาทของพระสงฆ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ ประกอบด้วย ความคงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมไทย การปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้และรักท้องถิ่นของตน การมีจิตสำนึกในการร่วมกันดูแลรักษาของคนในชุมชน และการสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ผลการศึกษานี้กล่าวได้ว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ย่อมมีปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นตัวกำหนด

งานวิจัยของ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2555) พบว่า วัฒนธรรมไทยจัดเป็นมรดกทางสังคม ทั้งสามารถถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง และสามารถแพร่กระจายจากศูนย์กลางที่เป็นแก่นทางวัฒนธรรมไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ตามอิทธิพลของการเมืองการปกครอง เช่นเดียวกับชุมชนชาวสยามในรัฐรัตนันตประเทศมาเลเซีย ซึ่งครั้งหนึ่งเคยอยู่ในการปกครองของประเทศสยาม จนในปี พ.ศ. 2452 ประเทศสยามต้องเสียดินแดนรัฐรัตนันตให้แก่อังกฤษ ภายใต้สนธิสัญญาที่อังกฤษทำกับสยาม หลังจากอังกฤษคืนเอกราชแก่ประเทศมาเลเซีย คนสยามส่วนใหญ่ก็ได้โยกย้ายมาอยู่ในเขตไทย จึงทำให้อิทธิพลวัฒนธรรมไทยยังคงปรากฏหลงเหลืออยู่ในประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันคนสยามเหล่านี้ยังคงรักษาอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมไทยดังพบว่าในรัฐรัตนันตมีวัดไทยพุทธนิกายเถรวาทถึง 20 วัด และมีสำนักสงฆ์อยู่ 4 แห่ง วัดไทยและชุมชนชาวพุทธสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน และสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย ท่ามกลางความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนมาเลเซียเชื้อสายสยามในรัฐรัตนันต ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิม ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของรัฐนี้ งานวิจัยของไพไลดา ชัยศร (2552)

ผลการวิจัยพบว่า รัฐกลันตันเป็นรัฐที่เคร่งครัดต่อจารีตในหลักศาสนาอิสลาม มีคนมาเลเซียเชื้อสายสยามชาวพุทธ นิกายเถรวาทเป็นคนส่วนน้อยของสังคม การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย พระสงฆ์เชื้อสายสยามเป็นกำลังสำคัญ การมีวัดไทยพุทธหลายแห่งอยู่ในพื้นที่รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เป็นพื้นฐานสำคัญให้พระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยามสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในสังคมชาวสยาม โดยไม่มีการกระทบกระทั่งหรือความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับชาติพันธุ์อื่น ๆ

มีงานวิจัยหลายชิ้นที่สะท้อนถึงพลังของพระสงฆ์ในการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย ดังเช่น งานศึกษาวิจัยของสมพร ชุนเพชร (2558: 148) เรื่องการธำรงและพลวัตวัฒนธรรมพุทธศาสนาของชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่า พระเถระในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซียมีบทบาทหน้าที่และมีการกิจหลักในการช่วยธำรงพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ไม่ว่าเรื่องการบริหารจัดการวัด การให้ความสำคัญกับการศึกษา พระพุทธศาสนาและพระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม การบวชเรียนของพุทธศาสนิกชน การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย พุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางส่งเสริมวัฒนธรรมไทย งานวิจัยของพรชัย นาคสีทอง (2559: 9-43) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยของชาวมลายูภายใต้บริบทความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและประเพณี แต่สามารถแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยามได้อย่างอิสระภายใต้เงื่อนไขและบริบทสังคมมลายู โดยมีประวัติศาสตร์ ความทรงจำ และสำนึกร่วม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้คนไทย (พุทธ) สยามรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนและมีการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย (พุทธ) สยาม ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านภาษา ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่น ตลอดจนศาสนสถานและสถานที่สำคัญของชุมชน ขณะเดียวกันทำให้เห็นการปรับตัวของคนสยามกับสังคมมุสลิม ด้วยการเคารพกฎเกณฑ์และเงื่อนไขทางสังคมเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความเข้าใจในศาสนาและวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของผู้อื่น ส่วนงานวิจัยของ ศุภการ สิริไพศาล, อดิศร คักดีสูง (2552: 3) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของประเทศมาเลเซียในการจัดการความแตกต่าง

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และสังคม วัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาอันสั้น ก่อนที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซียจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เช่นทุกวันนี้ ประเทศมาเลเซียผ่านประสบการณ์ที่ขัดแย้งอย่างรุนแรงในทศวรรษที่ 1960 จนนำมาสู่การปรับเปลี่ยนเชิงนโยบาย ก่อนที่จะเกิดความล้มเหลวในการเป็นพลเมืองมาเลเซียร่วมกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อับดุลรอฮ์มาน จะปากียาและคณะ (2553) ผลการวิจัยพบว่า นโยบายของรัฐบาลรัฐกลันตัน ภายใต้การบริหารของพรรคอิสลามมาเลเซีย (PAS) ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ การให้อิสระในการปฏิบัติตามค่านิยมและความเชื่อตนเองโดยไม่อนุญาตให้เกิดการปะปนกันในกิจกรรมทางศาสนา และส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผู้บริหารระดับสูงของรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดงานด้านวัฒนธรรมไทยของคนสยามก็เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล เช่น งานสงกรานต์และงานลอยกระทง ที่จัดขึ้นทุกปี

งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในประเทศมาเลเซีย มีประเด็นร่วมกันคือ เป็นการศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมหรือตัวตนทางวัฒนธรรมของชาวมลายูเชื้อสายสยามโดย สมชาย ศรีรักษา (2552) พบว่าการมีระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ระบบผลิต ภาษา ศาสนา ประเพณี มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองของชาวมลายูเชื้อสายสยาม ถือเป็นจุดแข็งที่จะทำให้ชาวยุโรปสามารถปรับตัวเข้ากับปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างกลมกลืนและมีการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เนื่องจากแนวโน้มเรื่องความเป็นเอกภาพในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะยังมีความโดดเด่นมากขึ้นเมื่ออยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่าง สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำชุมชนไทยในมาเลเซียกับการใช้ภาษามลายู ในฐานะภาษาราชการ ของ เกาซัน เจ๊ะแวนและคณะ (2552: 15) สรุปผลได้ว่า กลุ่มชาวยุโรปเป็นกลุ่มที่มีมากในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ภาษามลายูของชาวยุโรป คือ ภาษาไทย แต่ด้วยการที่ชาวยุโรปได้อาศัยอยู่นานในรัฐที่คนส่วนใหญ่เป็นคนมลายูและคนจีน ภาษามลายูจึงซึมซับไปในชีวิตประจำวัน ทุกกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนจะใช้ภาษามลายูในการสื่อสารคนไทยพุทธส่วนใหญ่สามารถสนทนาภาษามลายูได้อย่างดี แต่ชาวยุโรปจะไม่ลืมภาษาแม่โดยการเล่าเรียนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย มีการเปิดสอนในวัด มีการใช้ภาษามลายูคละเล้ากับภาษาไทย การคละเล้าภาษาดังกล่าวเป็นสิ่งพิเศษ

และอิสระ พระสงฆ์จะใช้ภาษาไทยในการเทศนาให้กับญาติโยมที่มาฟังธรรมะ และบางครั้งพระสงฆ์จะใช้ภาษามลายูในการอธิบายคำศัพท์ที่ยาก ๆ โดยปกติแล้วพระสงฆ์จะใช้ภาษามลายูในการยกตัวอย่าง การที่พระสงฆ์ในอำเภอตุมปัตสามารถสนทนาได้หลายภาษา จะเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์กับตนเองและชาติพันธุ์อื่น ๆ เพราะสามารถเข้าใจความหมายและสื่อสารกันได้ทุกเรื่อง

ส่วนในงานวิจัยของ อนุสรณ์ เมฆบุตร (2549) ผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลมาเลเซีย เน้นการสร้างงานโอกาสในการทำงานแก่ชาวมาเลเซียทุกเชื้อชาติอย่างเท่าเทียม และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสู่ชนบทมากขึ้น รวมถึงยกระดับการศึกษาและการอบรมเพื่อประกอบอาชีพ มีการปรับตัวของคนเชื้อสายสยาม โดยเฉพาะสิทธิเรื่องการถือครองที่ดินทำกินทางการเกษตรและมีการปรับตัวเพื่อเข้าสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์มากขึ้น ชาวสยามมีการตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยภายในวัดขึ้น ทำให้พลเมืองมีสิทธิ์ที่จะนับถือศาสนาตามใจชอบ ส่วนงานวิจัยของนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2550: 1-28) เห็นตรงกันว่าชาวสยามมีลักษณะเฉพาะในด้านความเชื่อและพิธีกรรมเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผี ไชยกลาง และเรื่องของไสยศาสตร์ ในขณะเดียวกันก็พบว่าการปรับตัวและการสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ โดยพระสงฆ์ใช้วิธีการสร้างและประสานความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่อย่างมีระบบ ส่วนวันพิชิต ศรีสุข (2552) ได้สรุปผลการศึกษาว่า คนเชื้อสายสยามรัฐกลั่นตนได้พยายามแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านทางภาษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี มีการสืบทอดไปสู่คนไทยรุ่นหลัง ในด้านการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและชาวมลายูนั่น พบว่าคนไทยมีความสำนึกความเป็นพลเมืองสูง ส่วนความสัมพันธ์กับชาวมลายูนั่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ เพราะมีความต่างทางวัฒนธรรม แต่ไม่ค่อยมีข้อขัดแย้งระหว่างกัน คนสยามมีบทบาททางสังคมจำกัด การมีส่วนร่วมในการพัฒนาระดับรัฐหรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ มีน้อย ในด้านการแสดงออกของพระสงฆ์สยาม ส่วน อุทัย เอกสะพัง, คำนวน นวลสนอง (2555) ได้สรุปผลการวิจัยพบว่าโครงสร้าง ระเบียบ ข้อบังคับ บทบาทหน้าที่การบริหารคณะสงฆ์ชาวมลายูเชื้อสายสยามในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ทำตามแบบอย่างของคณะสงฆ์ในประเทศไทย พระสงฆ์มีภาวะผู้นำทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับชุมชนท้องถิ่น พระสงฆ์ส่วนมากจะเน้นการสร้างถาวรวัตถุทางพุทธสถานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีการเปิดสอนและตั้งโรงเรียนภาษาไทย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ไทย

นั้น คณะสงฆ์ทั้งสองมีความสัมพันธ์กันดีมาก เช่น การช่วยเหลือในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์เชื้อสายไทในประเทศมาเลเซีย

จากการศึกษางานวิจัยทั้งหมดข้างต้นที่ผ่านมาในหลายเรื่องและหลายประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น บางเรื่องก็มีส่วนคล้ายงานวิจัยของผู้วิจัย เช่น สำนักวิทยาสถาปัตยเกษตร (2556: 75) มุ่งเน้นเขียนเรื่องพระสงฆ์ไทยกับการเป็นผู้นำในการฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถ้าเปรียบเทียบกับงานเขียนกับงานของผู้วิจัย สามารถสรุปได้ว่าในหน้าที่ของบทบาทพระสงฆ์ไทยแล้วก็มีลักษณะหน้าที่คล้ายกัน แต่บริบทในพื้นที่ของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตันไม่เหมือนกัน เพราะมีพื้นที่เป็นพุทธวัฒนธรรม จึงมีความละเอียดอ่อนในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนพระสมุทวรวิโรจน์ (2558: 81) เน้นการเขียนปัจจัยที่ส่งผลให้พระสงฆ์ไทยเกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ในส่วนของคุณสมบัติของพระสงฆ์ไทยกับพระสงฆ์เชื้อสายสยามนั้น มีความคล้ายคลึงกันในหลายด้าน ส่วนงานวิจัยของ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2555) มุ่งเขียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยเป็นมรดกทางสังคม สามารถถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังได้ แตกต่างกับงานของผู้วิจัยที่การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน จะต้องถูกกระตุ้นจากพระสงฆ์เชื้อสายสยามและคนสยาม ท่ามกลางพุทธวัฒนธรรม เพื่อดำรงให้วัฒนธรรมไทยคงอยู่ตลอดไป ในส่วนของศุภการ สิริไพศาลและอดิสรณ์ ศักดิ์สูง เน้นการเขียนเกี่ยวกับความสำเร็จของมาเลเซียในการจัดการความหลากหลายทางชาติพันธุ์และสังคม ส่วนงานของผู้วิจัยเน้นความสำเร็จของพระสงฆ์สยามในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและสามารถอยู่ร่วมกับชาติพันธุ์อื่นอย่างสงบสุข ส่วนงานของเกาซัน เจ๊ะแวงและคณะ (2552) เน้นศึกษาการใช้ภาษาหลากหลายของคนสยาม เพื่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้การสื่อสารเกิดผลสำเร็จในการสื่อสารระหว่างกันในพื้นที่รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับงานของผู้วิจัย เพราะแม้แต่พระสงฆ์เชื้อสายสยามก็ยังใช้ภาษาหลากหลายในการสื่อสารกับญาติโยมต่างชาติพันธุ์เหมือนกัน งานของนิพนธ์ ทิพศรีนิมิต (2550: 1- 28) เน้นการเขียนเกี่ยวกับพระสงฆ์เชื้อสายสยามมีการปรับตัวและการสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่โดยใช้วิธีการสร้างและประสานความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่อย่างมีระบบซึ่งมีส่วนคล้ายกับงานเขียนของผู้วิจัยเหมือนกัน ในส่วนของวันพิชิต ศรีสุข (2552)

เน้นการเขียนในเรื่องของบทบาททางสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคนสยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย แต่งานเขียนของผู้วิจัยจะมุ่งเน้นบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยมากกว่า โดยที่ไม่มุ่งเน้นบทบาททางสังคมและการเมือง เพราะเป็นคนกลุ่มน้อยในท่ามกลางคนกลุ่มใหญ่

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีความสำคัญเพราะการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในประเทศมาเลเซียนั้นมีบริบทแตกต่างจากพระสงฆ์ในประเทศไทย ย่อมมีปัจจัยต่าง ๆ และเหตุผลต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยแตกต่างกันด้วย การขับเคลื่อนด้านวัฒนธรรมของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ย่อมจะต้องมีปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน ท่ามกลางสังคมส่วนใหญ่ซึ่งเป็นมุสลิมและมีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นกฎหมายมุสลิมท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ คนเชื้อสายสยามจะต้องปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกันกับชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยไม่มีความขัดแย้งต่อกัน การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้พระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตันสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม โดยมีการเตรียมคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นข้อ ๆ ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ จากนั้นนำคำถามการวิจัยไปสัมภาษณ์พระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยามที่มีกรอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานานและมีความเข้าใจบริบทด้าน

วัฒนธรรมในพื้นที่ดี ตามวัดต่าง ๆ ในพื้นที่รัฐกลันตัน และประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยพระสงฆ์มาเลเซียเชื้อสายสยาม วัดละ 5 รูป จำนวน 5 วัด รวมจำนวน 25 รูป และประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอตุมปัต อำเภอปาเลร์มัส รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียจำนวน 10 คน เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงไปยังบุคคลที่ให้ข้อมูลมากที่สุด ในส่วนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน เจ้าหน้าที่กึ่งสุลไทย และประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้วัด การสัมภาษณ์จะใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured interview) นอกจากนี้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากนั้นนำข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามมาประมวลผล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ด้านแหล่งของข้อมูล (data triangulation) ประกอบด้วย ข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคล จากนั้นนำมาจัดหมวดหมู่อย่างมีระบบ แล้วนำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ตามเป้าหมายของการวิจัย จากนั้นนำมาสรุปอภิปรายผล และเสนอแนะด้วยตรรกและการพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้พระสงฆ์เชื้อสายสยามเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย พบว่ามีหลายปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การมีความเป็นผู้นำของพระสงฆ์

องค์กรทางพุทธศาสนาในรัฐกลันตัน มีส่วนเกี่ยวข้องกับสุลต่านรัฐกลันตัน เพราะหลังจากที่พระสงฆ์สยามรัฐกลันตันได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์แต่งตั้งตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เช่น เจ้าคณะรัฐกลันตัน ซึ่งต้องเดินทางมารับตำแหน่งและรับผิดชอบจากคณะสงฆ์ในประเทศไทย ที่กรุงเทพฯ เมื่อเดินทางกลับไปที่กลันตันแล้ว สุลต่านจะให้พระสงฆ์สยามเข้าเฝ้าที่พระราชวังในเมืองโกตาบารู เพื่อออกไปประกาศแต่งตั้งคณะสงฆ์จากท่านสุลต่านรัฐกลันตันในตำแหน่งหัวหน้าคณะสงฆ์ในรัฐกลันตัน ซึ่งใบประกาศพิมพ์เป็นภาษามลายู เป็นเครื่องหมายการยอมรับพระสงฆ์เหล่านั้นให้ปฏิบัติงานในรัฐกลันตัน มีศักดิ์และสิทธิ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ทุกประการ หน้าที่ของพระสงฆ์คือเผยแผ่ธรรมะให้กับประชาชน รวมถึงการจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย ล้วนเป็นผลจากการมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์เชื้อสายสยาม พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ต่อการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย เพื่อให้เกิดความยั่งยืน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ โดยสนับสนุนให้พระสงฆ์และนักเรียนในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซียได้เรียนด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย เพื่อต้องการให้ได้มีความลึกซึ้งในพุทธศาสนา พระธรรมวินัย ด้านภาษาไทย ด้านการออกเสียงในการสวดมนต์ เพราะมีพระสงฆ์เชื้อสายสยามที่บวชใหม่บางรูปไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ เวลาสวดมนต์ต้องเขียนเป็นภาษามาลาย เวลาอ่านนำมาเทียบเสียงกับภาษาไทย โดยการฟังซ้ำหลาย ๆ ครั้งจึงจะจำได้และสวดได้ สิ่งเหล่านี้เป็นจุดอ่อนในทางพระพุทธศาสนาที่ต้องมีการแก้ไข โดยการให้พระสงฆ์ให้มาเรียนภาษาไทยมากขึ้น พยายามโน้มน้าวญาติโยมให้มาฟังธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ภารกิจของพระสงฆ์จำเป็นต้องปฏิบัติธรรมและให้ความช่วยเหลือแก่ญาติโยมในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้ญาติโยมปฏิบัติธรรม ส่งผลให้พระสงฆ์ได้รับความมือจากญาติโยมพุทธบริษัท จึงเกิดความเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้พระสงฆ์สะดวกสบายในการบริหารวัด ใช้ธรรมะในการสอนและอิทธิพลทางความคิดทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำกลุ่มคนสยามเหล่านั้นให้มาประกอบกิจกรรมในด้านศาสนาและวัฒนธรรม สร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน มีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม สร้างระบบการทำงาน เมื่อมีการจัดงานขึ้นที่วัด เจ้าอาวาสมอบหมายงานให้คณะกรรมการวัดในส่วนต่าง ๆ มารับงาน และทำตามที่ได้ประชุมกันไว้ โดยอยู่เบื้องหลังการสั่งงาน ชี้แนะให้รักความสามัคคี รักศิลปวัฒนธรรมของตนเองและรับฟังข้อคิดเห็นของทุกฝ่าย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พระฟังชาวบ้าน จัดงานใหญ่ ๆ ทำให้คนมาช่วยงานมาก ทุกหน้าที่และทุกตำแหน่งล้วนสำคัญ เมื่อเอางานทั้งหมดมารวมกันก็จะได้เป็นงานใหญ่ และเสร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพราะวัดเป็นตัวแทนประชาชนด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย คนสยามเป็นคนกลุ่มน้อย จำเป็นต้องรักษาวัฒนธรรมตัวเองเอาไว้ให้ดีที่สุด” (เชย อินทรานนท์ (ผู้ให้สัมภาษณ์), พระวิจารย์ พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่วัดสุคนธาราม ตำบลบังหยัง อำเภอดูมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย, เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.)

พระสงฆ์ทำงานด้วยใจมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน โดยเฉพาะเจ้าอาวาส

ที่มีความเป็นผู้นำสูง จะแสดงความรับผิดชอบต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย ดังเช่น การจัดงานลอยกระทงที่ใหญ่ที่สุดในรัฐกลันตันของวัดพิทูลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมปัต รัฐกลันตัน การจัดงานสงกรานต์ยิ่งใหญ่ของวัดสุนทราราม ตำบลบึงหยัง อำเภอชุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย การจัดงานวิสาขบูชาที่ยิ่งใหญ่ของวัดประชุมธาตุขุนาราม บ้านยูงเกา อำเภอชุมปัต รัฐกลันตัน การปฏิบัติทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมโดยไม่หวัดไหว แม้อยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมที่ใหญ่กว่า การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ พระสงฆ์มีวิธีการเจรจากับผู้ที่มาช่วยงานและคณะต่าง ๆ ที่มาร่วมงานในวัด หากเป็นคนช่วยเหลืองาน พระสงฆ์จะพูดเพื่อให้กำลังใจในการทำงานกับผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของวัดและชุมชนโดยรวม เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจการทำงาน พระสงฆ์จะมอบของขวัญเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ส่วนมากเป็นพระเครื่องรุ่นต่าง ๆ ทำให้ผู้ที่มาช่วยงานวัดเกิดความสบายใจในการทำงานและหวนกลับมาช่วยเหลืองานในปีต่อไป พระสงฆ์มีความเมตตาสูงและมีการตัดสินใจที่ดีในการทำงานในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีการประเมินว่ามีส่วนใดบ้างที่ต้องตัดทอน หรือมีส่วนใดบ้างที่ต้องเสริม ให้สิทธิคณะกรรมการวัดในการทำงานอย่างเต็มที่และไม่ก้าวก่ายงานของผู้อื่น การดำเนินงานทำแบบง่าย ๆ ไม่พิถีพิถันในการทำงานมากจนเกินไปแต่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ การปฏิบัติทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์เชื้อสายสยามตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลธรรมวินัยและความถูกต้องเป็นหลักเกณฑ์ ส่งผลดีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย

2. ความสามารถในการบริหารจัดการวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์

การจัดโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการนับตั้งแต่การวางแผน การจัดโครงสร้าง การอำนวยการ การควบคุม ก่อนจะมีการจัดงานต้องมีการประชุมคณะกรรมการวัดและประชาชนในพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจในรูปแบบการจัดงาน และภาระหน้าที่ของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมายให้ทำงาน โดยมีพระสงฆ์เป็นประธาน เมื่อได้รายละเอียดของการประชุมและมีมติออกมาเช่นใดต้องปฏิบัติเช่นนั้น มีการกระจายงานที่เหมาะสมให้กับประชาชนที่จะมาช่วยงานด้านวัฒนธรรมไทย มีความคิดในการวิเคราะห์งานด้านวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการประชุมร่วมกันระหว่างประชาชนกับพระสงฆ์ก่อนจัดงานอย่างสม่ำเสมอ

เพื่อหาข้อยุติในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ของฝ่ายต่าง ๆ เมื่อได้ข้อสรุปจึงแบ่งหน้าที่กันทำตามความเหมาะสม เน้นความเรียบง่ายและให้ผลสูงสุด ในการจัดงานในแต่ละปีต้องมีการประเมินผลงานในการจัดงานจากคณะกรรมการวัดและพระสงฆ์ เพื่อให้มีการพัฒนาการจัดงานให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ มีการประชาสัมพันธ์ในการจัดงานหลายรูปแบบ เมื่อมีการจัดงานในวัดทางคณะกรรมการวัดจะต้องมีหนังสือขออนุญาตจากอำเภอและสถานีตำรวจ เพื่ออำนวยความสะดวกและปลอดภัยให้กับประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งหน่วยงานในการรับแจ้งความร้องทุกข์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่องทำให้พระสงฆ์มีประสบการณ์และเข้าใจงานเป้าหมายหลักที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติกรแบบนั้น เพื่อต้องการให้เกิดความเข้มแข็งในการทำงานขององค์กรคณะสงฆ์กับคนสยามในรัฐกลันตัน เพื่อให้ชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีมากกว่าได้เห็นศักยภาพในการจัดงานทางวัฒนธรรมของคนสยาม และเกิดความเด่นในทางวัฒนธรรมและมีพื้นที่ทางสังคมในการแสดงออกท่ามกลางพหุวัฒนธรรม จนกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยจะดำรงอยู่ไม่ได้ หากมีผู้นำที่เป็นพระสงฆ์ที่ขาดทักษะในการบริหารจัดการองค์กร ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ทักษะการทำงานของพระสงฆ์อาศัยประสบการณ์ที่ทำอยู่เป็นประจำ จนเข้าใจกับงานที่ทำ เกิดเป็นทักษะจนเชี่ยวชาญกับการทำงาน” (พระครูสุวรรณวุฒิธรณ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจารย์ พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิบูลใหญ่ บ้านยุงเกา อำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2561.)

3. การใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ของพระสงฆ์

ความก้าวหน้าทางเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสื่อสารในปัจจุบัน ส่งผลต่อการปรับตัวของพระสงฆ์เชื้อสายสยามเป็นอย่างมาก มีการเรียนรู้สื่อสารทางอินเทอร์เน็ตแบบสังคมออนไลน์ ทำให้สามารถรับรู้โลกภายนอกได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันรับรู้ความเคลื่อนไหวของคนในชุมชนอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการวัฒนธรรมมีความคล่องตัวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ พระสงฆ์มีการปรับตัวเท่าทันกับการใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อให้การบริหารของคณะสงฆ์ในรัฐกลันตันสามารถทำได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทำให้การประสานงานจากญาติโยมกับวัดทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น การรอบรู้ข้อมูลที่ทันสมัยของพระสงฆ์ พระสงฆ์ในรัฐกลันตันมีการปรับตัวเพื่อรับรู้ข้อมูลที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับงานที่ทำอยู่ เพื่อรองรับองค์ความรู้ใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และปรับบทบาทหน้าที่เพื่อให้ทันกับ

สถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป พระสงฆ์กล้าตัดสินใจในการสั่งงาน การรู้จักใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ยังทำให้กิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยมีความสะดวกรวดเร็ว สร้างความเข้มแข็งจากการรวมพลังผ่านสื่อออนไลน์ ที่สำคัญคือการประสานการเปิดรับข้อคิดเห็นเพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผล ถ้าพระสงฆ์ไม่ปรับตัวกับสิ่งเหล่านี้ ก็จะทำให้ชาติพันธุ์อื่น ๆ ในรัฐกลั่นตันได้เปรียบในการส่งเสริมวัฒนธรรมมากกว่า เพราะมีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในองค์กร ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “มีเครื่องมือสื่อสารทำให้พระสงฆ์กับชาวบ้านทำงานง่ายขึ้น ไม่เกิดผลเสียทั้งสองฝ่าย มีแต่ผลดี พระสงฆ์ต้องคอยฟังเสียงสะท้อนจากชาวบ้านอยู่เรื่อย ๆ โดยนำโครงการที่จะทำนั้นมาพิจารณาใหม่ อาศัยเหตุผลจากญาติโยมมาร่วมพิจารณาด้วย มีการตัดสินใจแบบยุติธรรม ไม่ใช่อำนาจตัวเอง” (พระครูสุวรรณวรณุกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิบูลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอตุ้มปัด รัฐกลั่นตัน ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.)

4. มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชาวยุโรป

คนเชื้อสายสยามซึ่งตั้งรกรากอยู่ในรัฐกลั่นตันมีภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือศิลปวัฒนธรรมที่สั่งสมไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงออกด้วยจารีตประเพณี โดยเฉพาะการนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท แบบเดียวกับที่คนในประเทศไทยส่วนใหญ่ นับถือ คนเชื้อสายสยามในรัฐกลั่นตันยอมรับพระพุทธศาสนาพร้อมกับวัฒนธรรมไทย การนับถือพระพุทธศาสนาของชาวยุโรปจะให้อำนาจแก่ของศาสนา นั้นทำได้ยาก มักต้องอาศัยวัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องหล่อหลอมอย่างแยกกันไม่ออก จึงมีพระพุทธศาสนาอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมไทย ในด้านความเชื่อของคนสยามในรัฐกลั่นตัน ยังมีการนับถือผี เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าทุ่ง เจ้าที่ เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้วัฒนธรรมไทยมีความเข้มข้นและเหนียวแน่น คนสยามดั้งเดิมยังมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ อยู่ ทำให้วัฒนธรรมเกิดความแข็งแกร่ง คนสยามมีนิสัยโอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือผู้อื่น อีกประการหนึ่งคือการไม่ลืมนบุญคุณผู้เฒ่าผู้แก่ จึงเกิดความกตัญญูต่อบรรพชนและมีการสืบทอดวัฒนธรรมไทยมาจนถึงปัจจุบัน ค่านิยมเหล่านี้ได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่ช่วยร้อยรัดคนสยามให้หลอมรวมกันเป็นกลุ่มเดียว และมีพลังต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มรดกทางวัฒนธรรมของคนสยามที่มีอยู่ และความศรัทธาต่อพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ และสนับสนุนให้กิจกรรม

ทางวัฒนธรรมมีความเจริญรุ่งเรือง ภายใต้การดำเนินงานของพระสงฆ์มักจะได้รับการช่วยเหลือจากคนสยาม พระพุทธศาสนาในรัฐกลันตันมีความเชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมไทย คนสยามในรัฐกลันตันมีความคิดที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย การละเล่นแบบไทย และสนับสนุนการรักษาวัดแบบไทยไว้ มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างชาวบ้านกับวัด หากบรรพบุรุษของคนสยามไม่ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมไว้ และไม่มีพระสงฆ์และคนสยามคอยกระตุ้นและช่วยกันรักษาและส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไปแล้ว วัฒนธรรมไทยคงจะหมดไปและจะถูกวัฒนธรรมอื่นกลืนและเสื่อมสลายกลายเป็นวัฒนธรรมอื่น ๆ ไป ท่ามกลางพหุวัฒนธรรม ดังนั้นจึงต้องรักษาวัฒนธรรมไทยแบบเดิมเอาไว้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คนสยามเขาสนใจที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ต้องการรักษาวัฒนธรรมไทยถึง 90 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือจะมีปัญหาในการประกอบอาชีพและทำมาหากิน เพราะต้องการที่จะสร้างเศรษฐกิจในครัวเรือนให้ดี” (จันทร์ ศิริรักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิบูลใหญ่ บ้านยุงเกา อำเภอดูมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2561.)

5. การผลักดันของผู้นำชุมชนสยามต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

ผู้นำชุมชนคนสยามมีส่วนผลักดันให้มีการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย ผู้นำชุมชนเหล่านี้ส่วนใหญ่เคยบวชเรียนและเป็นพระสงฆ์มาก่อน มีความเข้าใจลึกซึ้งในพุทธศาสนาและศาสนพิธี มีความประพฤติดีงาม ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านให้เข้ามาเป็นผู้นำในหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน เป็นการยอมรับความเป็นผู้นำของคนในชุมชนเหตุผลหนึ่ง เป็นเพราะมีหลักศีลธรรมซึ่งได้รับการอบรมจากพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง ขณะเดียวกันต้องมีความรู้ความสามารถในกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำเหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับวัดหรือพระสงฆ์ในรัฐกลันตันเป็นอย่างมาก การสร้างวัดในรัฐกลันตันไม่ใช่เรื่องยากหากมีทุนสนับสนุน เป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่จะดึงคนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ให้เข้าวัด ความสามารถของผู้นำชุมชนมีผลต่อการดำรงอยู่ของวัดและสถานะของพระสงฆ์ การจัดกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ผู้ประสานงานหรือกรรมการจัดงานมักเป็นผู้นำชุมชนที่มีความรู้เรื่องของวัดเป็นอย่างดี หรือแม้การจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยในวัดไทย การปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนสยามมีผลให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจในเจตนารมณ์ของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชนมีความรู้

ความเข้าใจในศาสนาและวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี จึงสามารถนำพาคนสยามให้มีความเข้มแข็งในด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดการประสานความสามัคคีระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และผู้นำชุมชนยังประสานความร่วมมือระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในรัฐกลันตัน โดยเฉพาะชาวมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีการทำความเข้าใจและสื่อสารกันด้วยภาษามาลาเลย์ ซึ่งผู้นำชุมชนทุกคนพูดภาษามาลาเลย์ได้ จึงทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในฐานะเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน จึงก่อให้เกิดรูปแบบของความเข้มแข็งด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยขึ้นท่ามกลางคนมุสลิมซึ่งมีมากกว่า

6. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนสยามในชุมชนกับวัด

สภาพแวดล้อมของชุมชนที่คนสยามอาศัยอยู่ ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่รอบนอกวัด วัดกับชาวบ้านมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด พระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยจากญาติโยมในการประทังชีวิต การที่มีบ้านเรือนของญาติโยมอยู่รอบวัดเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับพระสงฆ์ในหลายด้านและสามารถช่วยเหลือกิจกรรมของวัดได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ความใกล้ชิดทำให้เกิดความสนิทสนมและเป็นกันเอง พื้นที่ตั้งของวัดในเขตรัฐกลันตันจะอยู่ใกล้เคียงกันมาก โดยเฉพาะในอำเภอตุมปัต จึงมีความจำเป็นต้องแบ่งอัตราส่วนของจำนวนครัวเรือนเพื่อให้มาช่วยเหลือวัด เช่น การทำแกงเหียน การทำบุญในวันพระ การดูแลรักษาความสะอาดของวัด ดังนั้นระหว่างวัดกับชาวบ้านจึงต้องมีขอบเขตพื้นที่อย่างแน่นอนเพื่อให้เกิดความสามัคคีซึ่งกันและกัน อีกประการหนึ่งเมื่อมีการตายของคนสยามเกิดขึ้นในหมู่บ้าน พระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือในด้านศาสนพิธีต่าง ๆ เช่น การสวดพระอภิธรรม สวดมาติกา การเก็บอัฐิผู้ตาย รวมทั้งการช่วยเหลือในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแต่งงาน การทำขวัญ การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ผลดีอีกประการหนึ่งคือ เป็นนโยบายของคนสยามในการป้องกันวัดอย่างหนึ่งให้มีความปลอดภัยและไม่ให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามาอยู่ปะปน โดยเฉพาะกลุ่มคนมุสลิม ซึ่งมีมากกว่า จึงสามารถเห็นได้ชัดเจนระหว่างหมู่บ้านมุสลิมกับหมู่บ้านของคนสยามแยกกันได้อย่างชัดเจน อีกประการหนึ่งเป็นการป้องกันภาครัฐไม่ให้เข้ามายึดที่ดินที่คนสยามอาศัยอยู่ คนสยามจึงมีความจำเป็นต้องตั้งบ้านเรือนอยู่รอบพื้นที่ของวัด เขตพื้นที่ของวัดส่วนใหญ่เป็นทำเลที่สวยงาม น้ำท่วมไม่ถึง สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของคนสยามโบราณที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้วัดให้มีความสะดวกสบายในการบริการประชาชนและ

จัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม มีความปลอดภัยและไม่ตกเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับวัดยิ่งแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ความเข้มแข็งและการสืบทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมากขึ้น ด้วยเหตุนี้พ่อแม่จึงนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนภาษาไทย วัฒนธรรมไทยและธรรมศึกษาที่วัดไทย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เด็กสยามในปัจจุบันพ่อแม่ต้องนำมาเรียนหนังสือที่วัด เพื่อปลูกฝังให้ลูกหลานได้ใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์ มีความหวงแหนวัดของตน สร้างความสามัคคีขึ้นอย่างเหนียวแน่น มีการดึงเยาวชนมาร่วมทำงานเพื่อสืบสานวัฒนธรรม รู้หน้าที่และเกิดความชำนาญในการทำงาน” (สมบุญธ จันทร์เดิม (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิบูลทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด อำเภอตุ้มปตรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.)

7. พื้นที่วัดเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม

พื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมของวัดถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากวัดไทยมีพื้นที่รองรับกิจกรรมทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดการด้านต่าง ๆ และแบ่งหน้าที่การทำงานให้กับประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ได้รับการมอบหมาย นับตั้งแต่การจัดเตรียมสถานที่ การคิดรูปแบบกิจกรรม วัดใดมีพื้นที่มากย่อมเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาก พื้นที่วัดมีการจัดแบ่งเป็นเป็นสัดส่วน มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อลงมติในการจัดสถานที่ให้มีความลงตัวในการจัดงาน ในการแบ่งพื้นที่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มาร่วมงานนั้น ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นชาวมลายูเชื้อสายจีน สำหรับคนมุสลิม ถือว่าทางวัดได้จัดพื้นที่รองรับน้อยมาก เนื่องจากคนมุสลิมส่วนน้อยเท่านั้นที่มาในงานด้านวัฒนธรรมซึ่งจัดในวัดไทย คนมุสลิมบางคนไม่กล้ามาร่วมงานเพราะกังวลใจ ว่าคนมุสลิมด้วยกันเองกลัววาทิตยีน มุสลิมที่เข้ามาในงานส่วนใหญ่มาจำหน่ายสินค้า คนเชื้อสายจีนมาร่วมกิจกรรมในวัดด้วย คนสยามซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าภาพมาร่วมงานกันมาก แม้จะมีคนมาร่วมงานจำนวนมาก แต่พระสงฆ์ก็สามารถบริหารจัดการต่าง ๆ ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การแบ่งพื้นที่จัดงานลงตัวเหมาะสม เป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้าปีไหนที่คนมาเยอะ ก็จะทำให้พื้นที่จัดงานคับแคบลงอย่างเห็นได้ชัด เพราะสถานที่จอดรถกินพื้นที่วัดมากพอสมควร ในส่วนของแม่ค้าที่เข้ามาขายของในวัดก็ มีการจัดให้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในส่วนของประมพิธีการจัดงานจะจัดไว้ตรงกลางพื้นที่ในส่วนของการแบ่งพื้นที่นั้นทนทานการต่าง ๆ ก็

เป็นไปอย่างเหมาะสม ในภาพรวมแล้วมีความเหมาะสมในการจัดการพื้นที่ดี" (ยอดชาจันทร์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิกุลทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด อำเภอตูมบัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2561.)

พระสงฆ์เชื้อสายสยาม ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการวางแผนในการจัดเตรียมสถานที่ โดยประสานงานกับญาติโยมผู้มีส่วนร่วมในการจัดงาน รวมถึงการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารต่าง ๆ ก่อนจัดงานให้มีความสวยงาม เจ้าอาวาสจะระดมคนที่อยู่ใกล้วัดมาช่วยปรับปรุงภูมิทัศน์และทำความสะอาดวัดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนจัดงาน เช่น การทาสีอาคารต่าง ๆ เพื่อให้มีความสวยงาม การจัดสวน การตกแต่งต้นไม้ และจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับการใช้งาน คนเชื้อสายสยามในรัฐกลันตันมีความพร้อมเพรียงกันที่จะช่วยเหลือวัดเพื่อรองรับการจัดงานด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์กับฆราวาสร่วมกันคิดรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกรณีของวัดพิกุลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอตูมบัต รัฐกลันตัน ซึ่งมีพื้นที่ของวัดกว้างขวาง วันลอยกระทงทุก ๆ ปี มีจัดกระบวนรถแห่กระทงซึ่งตกแต่งด้วยดอกไม้หลากสีประดับด้วยโคมไฟ สวยงาม ไปตามถนนประมาณ 7 คัน แห่ไปถึงชายทะเลซึ่งห่างจากวัดประมาณ 1 กิโลเมตร การจัดงานลอยกระทงของวัดพิกุลทองวราราม ส่วนมากจัดร่วมกับงานทอดกฐินประจำปี ซึ่งเป็นที่รับรู้กันของคนเชื้อสายสยามในรัฐกลันตัน มีคนสยามจากหลายพื้นที่และคนมาเลเซียเชื้อสายจีนในรัฐกลันตัน เข้ามาเที่ยวในงานวันลอยกระทงที่ทางวัดจัดขึ้น ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นเพราะวัดมีพื้นที่รองรับคนจำนวนมาก มีสถานที่และทำเลที่เหมาะสมในการจัดงานสร้างโอกาสให้พระสงฆ์สามารถส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

8. การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อดำเนินการทางวัฒนธรรม

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ ต่อการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยต้องพึ่งงบประมาณในการดำเนินการจากหลายหน่วยงาน ในรัฐกลันตันมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในด้านการเงินแก่พระสงฆ์ในการจัดงานด้านวัฒนธรรมไทย รัฐบาลมาเลเซียได้มอบเงินให้การสนับสนุนกับโรงเรียนสอนภาษาไทยในรัฐกลันตัน ทั้ง 16 โรงเรียนประมาณ 2 แสนกิตหรือเกือบ 2 ล้านบาท เป็นกองทุนในการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาภาษาไทยของแต่ละวัด อย่างไรก็ตามงบประมาณเหล่านี้ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย คณะสงฆ์รัฐกลันตันจึงต้องระดมทุนหรือจัดตั้งกองทุนการ

ศึกษาภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย มีหน่วยงานหลายองค์กรเข้ามาช่วยเหลือ เช่น มูลนิธิพระวิเชียรโมลี วัดชัยมงคล จังหวัดสงขลา มูลนิธิคนสยามในรัฐกลันตัน มูลนิธิส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมวัดมัจฉิมาราม มูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน รวมถึงกงสุลใหญ่เมืองโกตาบารู วัดพิกุลทองวรารามมีการจัดตั้ง มูลนิธิพระครูวิเทศน์ธรรมพิทักษ์ ซึ่งเป็นชื่อของเจ้าอาวาสองค์ก่อนที่มรณภาพไปแล้ว สนับสนุนทางการเรียนและการสอนภาษาไทยโดยเฉพาะมูลนิธินี้มีเงินกองทุนวัดพิกุลทองอยู่ทั้งหมด 750,000 บาท เพื่อนำไปใช้ในกรณีเด็กสอบประจำปี รวมถึงเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยให้มีความก้าวหน้า

ในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์สยาม รัฐกลันตัน กับ พระสงฆ์ในประเทศไทย โดยเฉพาะเจ้าคณะจังหวัดสงขลาและเจ้าคณะจังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีการประสานงานและมีการประชุมคณะสงฆ์ร่วมกันปีละ 2 ครั้ง เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันในการบริหารคณะสงฆ์ และในจังหวัดสงขลามีมูลนิธิพระวิเชียรโมลี เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือคนสยามในรัฐกลันตันและรัฐเคดาห์ให้ได้เรียนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย รวมถึงธรรมศึกษา สอนให้กับเด็กนักเรียนและเยาวชนในรัฐกลันตัน ในส่วนของพระสงฆ์ในจังหวัดนราธิวาสมีการไปมาหาสู่กันเป็นประจำ โดยเฉพาะงานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า หรือมีการนิมนต์ไปสวดอภิธรรม หรือ เจริญพุทธมนต์ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งพระสงฆ์ทั้งสองประเทศมีการพึ่งพาอาศัยที่ถ้อยอาศัยกัน

ส่วนแนวทางของพรรคอิสลามมาเลเซีย (PAS party) แนวทางของพรรคในแต่ละช่วงรัฐบาลหรือหลังจากการเลือกตั้งมีการต่างกันไปบ้าง ในเรื่องการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในรัฐกลันตันในการแสดงออกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบการปรับตัวในด้านการแสดงออกด้านวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้มีผลกระทบต่อศาสนและวัฒนธรรมของตนเอง เพราะในบางรัฐบาลจะให้สิทธิกับกลุ่มคนมุสลิมมากเกินไป และสร้างความไม่พอใจจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะคนมาเลเซียเชื้อสายจีนในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จึงมีความจำเป็นที่คนสยามจะต้องมีความอดทนและทำความเข้าใจในบริบทที่เกิดขึ้น และพยายามไม่กระทำการใดให้ผิดกฎหมาย

การเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์สยาม ชาวสยามส่วนใหญ่มีกำลังทรัพย์เพียงพอต่อการบำรุงรักษาวัฒนธรรม แต่ไม่มีเงินมากเพียงพอต่อการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่วิจิตรอลังการ ทุนซึ่งมีไม่มากนัก ส่วนมากมักได้รับการอุปถัมภ์จากกลุ่มคนมาเลเซียเชื้อสายจีน การดำเนินการของพระสงฆ์เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานส่งเสริมวัฒนธรรมไทย มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยมีการประชุมคณะกรรมการวัดและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อบอกวัตถุประสงค์ในการประชุม เงินที่ได้นำมาตั้งเป็นกองทุนจัดงานด้านวัฒนธรรมไทย ในส่วนของพระสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา มีการแสดงธรรมเทศนาตามบ้านของประชาชนในหมู่บ้าน เงินที่ได้จากการเทศน์จะนำมาเป็นกองทุนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทย การระดมทุนจากคนสยามนำมาสมทบกับงบประมาณของรัฐเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาภาษาไทยของเด็กนักเรียนชาวสยาม แต่ละปีมีค่าใช้จ่ายมากมาย เช่น พาครูไปอบรม จัดกิจกรรมประจำปีของเด็กก็พานักเรียน เบี้ยเลี้ยงครู อาหารกลางวันของเด็ก ให้ทุนเด็กเรียนดี และจัดการสอบประเมินความรู้

การสนับสนุนด้านการเงินดำเนินการเพื่อรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย พระสงฆ์ยังต้องพึ่งเงินทุนจากคนวัฒนธรรมอื่น ซึ่งส่วนมากเป็นคนมาเลเซียเชื้อสายจีน วัดใดหากเจ้าอาวาสเป็นคนมาเลเซียเชื้อสายจีน จะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากคนกลุ่มนี้มาก เพราะสามารถสื่อสารด้วยภาษาเดียวกัน ประกอบกับมีความศรัทธาอยู่ก่อนแล้ว คนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะสนับสนุนในรูปแบบของการทำบุญ การเช่าพระเครื่อง ในภาพรวมคนมาเลเซียเชื้อสายจีนจะสนับสนุนทางการเงินมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าชาติพันธุ์อื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าและนักธุรกิจ เป็นเหตุให้วัดบางวัดมีสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมอยู่ด้วย เนื่องจากทางวัดต้องการเอาใจคนมาเลเซียเชื้อสายจีนเพื่อนำเงินมาพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ ส่วนชาวมุสลิมช่วยเหลือน้อยมาก ทั้งนี้เป็นความเชื่อของคนมุสลิมและเป็นไปตามกฎหมายอิสลาม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คนมุสลิมจะมาช่วยเหลือการเงินให้กับคนพุทธนั้น คงทำไม่ได้ เพราะผิดหลักศาสนาอิสลาม มีเฉพาะงบประมาณของรัฐบาล ที่นำมาช่วยเหลือเด็กไทย สอนภาษาไทยในโรงเรียนวัดแต่ละแห่ง” (พระครูพิพัฒน์อรุณกิจ (ผู้ให้สัมภาษณ์), พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่วัดประชุมธาตุชนาราม บ้านยุงเกา อำเภอดุสิต รัชกาลันตัน ประเทศมาเลเซีย, เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.)

9. การสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมของรัฐบาลมาเลเซีย

รัฐบาลมาเลเซียสนับสนุนให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์แสดงออกถึงวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเงิน วัตถุสิ่งของ หรือกำลังคน สำหรับการจัดการกิจกรรมด้านวัฒนธรรม รัฐบาลมาเลเซียสนับสนุนการสอนภาษาของแต่ละชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านภาษาของตนเอง ในกลุ่มของชาวสยาม รัฐบาลมาเลเซียให้งบประมาณในการสนับสนุนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนวัดทุกปี เหนือจากนี้ยังให้การสนับสนุนด้านความปลอดภัยในการจัดงานด้านวัฒนธรรม รัฐบาลให้ความร่วมมือดี อย่างไม่รู้ก็ตามคณะกรรมการวัดจะต้องขออนุญาตจากอำเภอและสถานีตำรวจในท้องที่ทุกครั้ง จากนั้นเจ้าหน้าที่ของอำเภอจะทำงานประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ เมื่อถึงวันจัดงานจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาให้ความสะดวกและดูแลพื้นที่ที่จัดงาน หรือ มีการตั้งจุดสถานที่รับแจ้งความ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่มาร่วมงานในวัด จึงทำให้การจัดงานทุกครั้งมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

รัฐบาลให้ความร่วมมือกับพระสงฆ์ในการจัดงานด้านวัฒนธรรม ที่จัดขึ้นที่ในวัดไทย รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลมาเลเซียมาเป็นประธานเปิดงานด้านวัฒนธรรมไทยที่จัดขึ้นในวัดไทย ชาวมุสลิมก็สามารถเปิดงานได้โดยไม่ผิดหลักการทางศาสนา ทางรัฐบาลเห็นว่ากิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวสยามจะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวในรัฐกลันตัน ทำให้เกิดการสะพัดทางการเงิน มีผลทางเศรษฐกิจ เพราะมีการจับจ่ายใช้สอย คนท้องถิ่นมักนำสินค้าทางการเกษตรออกมาขาย และเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของคนสยาม รัฐบาลยังส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เข้ามาศึกษารูปแบบการจัดงานวัฒนธรรมเพื่อประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมของตนเอง ในรัฐกลันตันรัฐบาลให้อิสระแก่ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมของตน แต่ต้องจัดงานให้เป็นสัดส่วนในพื้นที่ของตนเอง โดยไม่ล่วงล้ำกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด รัฐบาลสนับสนุนเพื่อให้เกียรติและเคารพในสิทธิของบุคคล ดังคำสัณนิษฐานที่ว่า “การจัดงานด้านวัฒนธรรม การบิณฑบาต การตั้งโรงเรียนสอนภาษาและวัฒนธรรม สามารถที่จะกระทำได้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม ยกเว้นพื้นที่ที่คนมุสลิมอาศัยอยู่เพราะผิดหลักศาสนาอิสลาม” (จันทร์ตน์งามชนะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สถานกงสุลใหญ่

เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2561.)

จิตวิวัฒน์ สืบเสนาะ (2556) ได้ให้ความหมาย อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย คือ สิ่งที่ยบบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน ได้แก่ 1) ภาษาไทย คือ ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ถึงแม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับต่าง ๆ และอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียนโดยทั่วไป 2) การแต่งกาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่องแต่งกายของไทยไว้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น ในงานพระราชพิธี งานที่เป็นพิธีการ หรือในโอกาสพบปะ สังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงาน เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจน ในบางหน่วยงานของราชการ มีการรณรงค์ให้แต่งกายในรูปแบบไทย ๆ ด้วย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี 3) การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์ กราบไหว้บุคคลในฐานะ หรือวัยต่าง ๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความกตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเกรงใจ 4) สถาปัตยกรรม เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถาน โบสถ์วิหาร ปราสาทราชวัง และอาคารบ้านทรงไทย 5) ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประเทศไทยมีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เข้ามา แต่คนไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็น ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของไทย 6) ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับปัจจัยหลายประการ โดยบางปัจจัยเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรง บางปัจจัยเกี่ยวข้องกับฆราวาส บางปัจจัยเกี่ยวข้องทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ที่เห็นได้ชัด คือ ความเป็นผู้นำ ความสามารถบริหารจัดการ กิจกรรมวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ การแสดงออกของพระสงฆ์เป็นผู้ริเริ่มโครงการ

และบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระสมุทรวชิโรโสภณ (2558: 72-81) ที่ศึกษาการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของคณะสงฆ์จากประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย การมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเอาไว้เท่านั้น โดยไม่มีแรงกดดันจากวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่น เพราะคนไทยเป็นประชากรส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามหากเปรียบเทียบกับพระสงฆ์เชื้อสายสยามในประเทศมาเลเซีย นั้นมีความแตกต่างกันของการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ลักษณะที่แตกต่างของพระสงฆ์ในมาเลเซียคือ วัฒนธรรมไทยเป็นเพียงวัฒนธรรมย่อยและมีประชากรเชื้อสายสยามจำนวนน้อย การแสดงออกของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมีลักษณะเฉพาะ ถ้าไม่รักษาวัฒนธรรมไทยให้มีความเด่น ก็จะถูกกลืนทางวัฒนธรรมจากกลุ่มชาวมุสลิม ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ แต่ในด้านการเป็นอยู่ในสังคมที่หลากหลายด้านชาติพันธุ์ ทำให้คนเชื้อชาติสยามต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นด้วย เพื่อให้การสื่อสารที่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่น การสื่อสารของคนเชื้อสายสยามสามารถสื่อสารหรือพูดได้หลายภาษา อาทิเช่น ภาษาใต้กลันตัน ภาษามลายู ภาษาจีนฮกเกี้ยน ภาษาอังกฤษ ด้วยเหตุนี้การเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของคนเชื้อสายสยามจึงอยู่ในภาวะที่ต้องปรับตัวตามบริบทและสิ่งแวดล้อมใหม่ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงออกให้ชาติพันธุ์อื่นได้รับรู้ว่า วัฒนธรรมไทยมีความเด่น อ่อนช้อย งดงาม และมีอัตลักษณ์ของตนเอง พระสงฆ์จึงอยู่ในฐานะผู้นำทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานของสมพร ขุนเพชร (2547: 148) ที่พบว่าพระสงฆ์สยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีบทบาทหน้าที่และมีภารกิจหลักไม่ว่าจะเรื่องการบริหารจัดการวัด การจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย การสื่อสารทางวัฒนธรรมผ่านเครื่องมือสื่อสารใหม่ ๆ การรู้จักใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ช่วยสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีสมัยใหม่มีบทบาทต่อการบริหารจัดการของพระสงฆ์ในด้านการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ระบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายทางสังคม ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งผลให้การส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมของพระสงฆ์สยามในรัฐกลันตันมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2551: 1-28) ที่พบว่า

ปรับตัวและการสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมของคนเชื้อสายสยามในรัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย มีการสร้างโครงสร้างทางสังคมขึ้นมาใหม่โดยใช้วิธีสร้างความร่วมมือในลักษณะเป็นเครือข่ายทางสังคม โดยการประสานความร่วมมือกันของคนเชื้อสายสยามกับพระสงฆ์ในทุกมิติและรอบด้าน เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวในการแสดงออกด้านวัฒนธรรมไทยและศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ส่วนของงานวิจัยของ อนุสรณ์ เมฆบุตร (2549) สะท้อนให้เห็นถึงในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลมาเลเซีย เน้นการสร้างงานแก่ชาวมลายูมาเลเซียทุกเชื้อชาติอย่างเท่าเทียม รวมถึงยกระดับการศึกษาและการอบรมเพื่อประกอบอาชีพ การให้การศึกษา ใช้ภาษามลายูเป็นวิชาบังคับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวันพิชิต ศรีสุข (2552) สรุปผลได้ว่า คนไทยในรัฐกลันตันมีสถานะเป็นพลเมืองมาเลเซียกลุ่มน้อย แต่ได้แสดงลักษณะความเป็นไทยผ่านทางภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี มีการสืบทอดไปสู่คนไทยรุ่นหลัง ส่วนความสัมพันธ์กับชาวมลายูนั้นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ เพราะมีความต่างทางวัฒนธรรม แต่ไม่ค่อยมีข้อขัดแย้งกับกลุ่มคนมุสลิมซึ่งมีมากกว่า เพราะคนสยามชอบอยู่อย่างสงบ ไม่ชอบวุ่นวาย เตรียมเนื้อเตรียมตัว คนสยามไม่ค่อยมีบทบาททางสังคมในการพัฒนาระดับรัฐหรือสถาบันทางสังคม

ปัจจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับสามัญชนหรือฆราวาส ได้แก่ การผลักดันของผู้นำชุมชนสยามในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนสยามในชุมชนกับวัด การผลักดันของผู้นำชุมชนมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนสยามในชุมชนกับวัด และความสามัคคีร่วมมือในการทำงาน เปรียบเสมือนคนกลางซึ่งคอยทำหน้าที่ประสานงานและขอความร่วมมือ การส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย มักจัดที่วัดไทย โดยมีบ้านเรือนประชาชนเหมือนแนวกำแพงกัน คนสยามในชุมชนยกวัดไทยเป็นศูนย์รวมในท้องถิ่น หากมีกิจกรรมศาสนาและวัฒนธรรมไทย พ่อแม่จะส่งบุตรหลานมาร่วมกิจกรรม การจัดการปัญหาของวัดมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สะท้อนได้ว่าสถาบันศาสนากับสถาบันครอบครัวมีความแนบแน่น ทำให้ชุมชนสยามมีความเข้มแข็งในการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทย์พงศ์ (2540: 9-10) ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งว่า เป็นชุมชนที่มีความเป็นปึกแผ่นในทางกายภาพหรือรูปธรรม สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ค่านิยม ความเชื่อร่วมกัน และมีความผูกพัน โดย

ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นชุมชนที่มีศักยภาพสูงในด้านจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาความเข้มแข็งด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยในรัฐกลันตัน การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองของชาวสยาม มีอาจขัดขาดกับพระสงฆ์ เรื่องเหล่านี้ทำให้เกิดประเด็นข้อถกเถียงกันว่า บทบาททางโลกของพระสงฆ์ควรมีขอบเขตเพียงใด ในงานศึกษาวิจัยของสิทธิโชค ปาณะศรี, พัน ดอกบัว และสวัสดิ์ อโณทัย (2561) ได้ข้อค้นพบว่า พระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐเคดะห์เป็นทั้งผู้นำทางสติปัญญาและจิตวิญญาณ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นบ้ำหลอมความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่าพระสงฆ์สยามรัฐเคดะห์ มีจุดแข็งที่ความตั้งใจและมุ่งมั่นในการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย แต่บทบาทของพระสงฆ์ในรัฐกลันตันมีความต่างกันตรงที่แรงกดดันทางด้านกฎหมายด้านศาสนามากกว่ารัฐกลันตันเป็นรัฐที่เข้มงวดในทางศาสนา ในขณะที่รัฐเคดะห์พระสงฆ์บริหารกันอย่างสบาย โดยไม่ต้องถูกกดดันจากภาครัฐ แต่พระสงฆ์ทั้งสองรัฐก็มีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเหมือนกัน สอดคล้องกับงานของอุทัย เอกสะพัง, คำนวณ นวลสนอง (2555) ว่า โครงสร้าง ระเบียบ ข้อบังคับ บทบาทหน้าที่การบริหารคณะสงฆ์ชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ทำตามแบบอย่างของคณะสงฆ์ในประเทศไทย พระสงฆ์ส่วนมากจะเน้นการสร้างถาวรวัตถุทางพุทธสถาน มีการเปิดสอนการโรงเรียนภาษาไทย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ไทยนั้น คณะสงฆ์ทั้งสองมีความสัมพันธ์กันดีมาก เช่น การช่วยเหลือในการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์เชื้อสายไทในประเทศมาเลเซีย

ปัจจัยซึ่งเกี่ยวข้องทั้งบรรพชิตและฆราวาส ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชาวสยาม พื้นที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม และการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการทางวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงวิถีชุมชนซึ่งมีรากฐานจากความรู้ ภูมิปัญญา การช่วยเหลือกัน ภูมิหลังของเผ่าพันธุ์ รวมถึงสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ได้กลายเป็นทุนก่อพลังเคลื่อนไหวทั้งในมิติมนุษย์ สังคม เงิน การจัดการ การมีส่วนร่วม และการสืบทอด จนเกิดความเข้มแข็งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย เงินจะเป็นเงื่อนไขของการสนับสนุนงานวัฒนธรรม สอดคล้องกับอนุชาติ พวงสำลี (2542: 82) ตรงที่ความเข้มแข็งของชุมชนต้องมีพลวัตที่สามารถ

ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทของชุมชนต่าง ๆ ตลอดเวลา ภายในชุมชนจึงควรมีพลังสร้างสรรค์ 6 ประการด้วยกัน คือ พลังคน พลังกลุ่ม พลังทุน พลังธุรกิจ พลังเอื้ออาทรและพลังเรียนรู้

จากการศึกษายังพบว่า การสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมของรัฐบาลมาเลเซีย มีผลต่อพระสงฆ์ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ ผลเช่นนี้สะท้อนถึงอำนาจรัฐต่อการดูแลชนกลุ่มน้อย แม้มาเลเซียประกาศตนเป็นประเทศมุสลิม กิจกรรมต่าง ๆ ย่อมได้รับสิทธิในการคุ้มครองเช่นเดียวกับวัฒนธรรมของชาวมาเลเซีย ภายใต้นโยบายนี้นอกจากสนับสนุนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังสะท้อนถึงความต้องการให้แหล่งศิลปวัฒนธรรมเป็นที่รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเศรษฐกิจของชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภการ ศิริไพศาล และอดิสร ศักดิ์สูง (2552: 3) ที่กล่าวถึงการบริหารจัดการพหุสังคมและวัฒนธรรมในประเทศมาเลเซียโดยพบว่า การเกิดนโยบายสาธารณะก็เพื่อต้องการลดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มเชื้อชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนมุสลิมที่ถือว่าเป็นเจ้าของดินแดนและเป็นภูมิบุตร (Phumibutra) มีสิทธิพิเศษจากรัฐบาลเหนือกว่าชาติพันธุ์อื่น ในส่วนของคนมาเลเซียเชื้อสายจีนมักจะครอบครองกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนมาเลเซียเชื้อสายสยาม ถือว่าเป็นชาติพันธุ์กลุ่มแรกที่เคยตั้งรกรากและอยู่ในพื้นที่มาก่อน คนสยามมีความรักสงบ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จึงมีสิทธิได้รับสิทธิเป็นภูมิบุตรจากรัฐบาลมาเลเซียเหมือนกัน แต่การใช้สิทธิพิเศษเหล่านี้ทางสังคมยังไม่ชัดเจนมากนัก เพราะรัฐบาลมาเลเซียยังให้สิทธิและสัดส่วนของการเข้าทำงานในภาครัฐหรือสถาบันการศึกษาของรัฐให้กับกลุ่มคนมุสลิมในสัดส่วนที่มากกว่าชาติพันธุ์อื่น ๆ ในส่วนของการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมนั้นจึงได้รับการสอดคล้องดูแล กิจกรรมต่าง ๆ จากรัฐบาลมาเลเซีย เพื่อความสงบเรียบร้อย คุณค่าทางวัฒนธรรมไทยของ ชาวสยามทำให้รัฐบาลสนับสนุน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้นและรัฐบาลมาเลเซีย เปิดโอกาสให้คนเชื้อสายสยามได้หยุดงานในวันนี้เพื่อมาร่วมแสดงออกด้านวัฒนธรรมไทย สอดคล้องกับงานของ อับดุลรอฮ์มาน จะปายาและคณะ (2553) พบว่า รัฐบาลภายใต้การนำของพรรคอิสลามมาเลเซีย (PAS) ให้มุ่งการแสดงออกทางวัฒนธรรมและประเพณี

ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้กระทำแยกกันอย่างเห็นได้ชัด ทำตามระเบียบข้อบังคับที่รัฐบาลกำหนดขึ้น รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และมีผู้บริหารระดับสูงของรัฐมาเป็นประธานในการจัดงานด้วย

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตันมีหลายปัจจัย ทั้งที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ ฆราวาส และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยเหล่านี้แสดงถึงศักยภาพของพระสงฆ์เชื้อสายสยามในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในการผลักดันให้วัฒนธรรมไทยยังคงดำรงอัตลักษณ์ไว้อย่างเข้มแข็ง ปัจจัยที่เสริมสร้างได้แก่ การเป็นผู้นำของพระสงฆ์ที่ส่งผลต่อการมีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ความคิดริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ความสามารถในการบริหารจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยของพระสงฆ์ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึก ค่านิยมไทยของชาวสยาม การรู้จักใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ของพระสงฆ์ที่เลื่อนไหลตามกระแสนิยม ทำให้การติดต่อสื่อสารได้ง่ายและเร็วขึ้น การมีอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมของชาวสยามที่ช่วยหล่อเลี้ยงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย การผลักดันของผู้นำชุมชนสยามในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้เข้มแข็ง ความสัมพันธ์ระหว่างคนสยามในชุมชนกับวัดที่มีอยู่ในระดับมาก ทำให้มีความต้องการรักษาวัฒนธรรมมากขึ้นด้วย สภาพทางกายภาพของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสนับสนุนเงินหรืองบประมาณในการดำเนินการทางวัฒนธรรม และการสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมของรัฐบาลมาเลเซีย วัฒนธรรมไทยของชาวสยามดำรงอัตลักษณ์ไว้อย่างเข้มแข็งขึ้นกับผู้นำศาสนาเป็นหลักและแรงกระตุ้นจากภายใน ภายใต้ความหลากหลายวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย หากพระสงฆ์เชื้อสายสยามมีจำนวนน้อยลง ในอนาคตการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยจะอ่อนแอ และเสื่อมถอยลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พระสงฆ์และแกนนำชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย จึงควรมีการศึกษาคุณลักษณะและศักยภาพของพระสงฆ์ใน การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นรากฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทเฉพาะแห่ง ด้วยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียของชุมชนอย่างแท้จริง
3. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งได้อีกรูปแบบหนึ่ง ควรมีการวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบหรือพัฒนารูปแบบอื่น ๆ ที่ทำให้ ชุมชนมีความเข้มแข็งต่อไป
4. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมต่อชุมชน ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อจะได้คำตอบ และคำถามว่า มีปัจจัยนอกเหนือจากนี้ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของ ชุมชนทางตรงหรือทางอ้อมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตวิวัฒน์ สืบเสนาะ. (2556) . **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2561, จาก <https://www.slideshare.net/khitaporn2540/ss-58546744> .
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2555). **ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโดยใต้ประเทศไทย.
- นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2554). ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยและการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, **วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 2(24), 1-28.

- พรชัย นาคสีทอง. (2559). “ประวัติศาสตร์” “ความทรงจำ” และ “อัตลักษณ์ไทย (พุทธ) สยาม” ในมาเลเซีย: กรณีชุมชนบางแซะ (Tereseke) รัฐกลันตัน, **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 10(2), 9-43.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2540). **บทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไทยในช่วงสองทศวรรษ (2541-2555)** (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระสมุทรขจรโสภณ. (2558). การพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของคณะสงฆ์, **วารสารสันติ ศึกษาปริทรรศน์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 2(173), 72-81
- ไพลดา ชัยศร. (2552). **วัดไทยในรัฐกลันตัน: การเปลี่ยนแปลงมิติทางสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนชาวพุทธในรัฐมุสลิม** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เกาซัน เจ๊ะแว . (2552). **โครงการวิจัยผู้นำชุมชนไทยในมาเลเซียกับภาษามลายู ในฐานะภาษาราชการ: ศึกษากรณีชุมชนตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศ มาเลเซีย** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.).
- วันพิชิต ศรีสุข. (2552). **บทบาททางสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของ คนไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย**. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศุภการ สิริไพศาล และ อติศร ศักดิ์สูง. (2552). **การดำเนินนโยบายสังคม พหุวัฒนธรรมในรัฐเคดาห์และปีนัง ของมาเลเซีย ค.ศ. 1970-2008** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมชัย ศรีรักษา. (2552). **ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวสยามในภาคเหนือของ ประเทศมาเลเซีย: กรณีศึกษาหมู่บ้านคลองใหม่ อำเภोजิตรา รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมพร ขุนเพชร. (2558). **การดำรงและพลวัตวัฒนธรรมพุทธศาสนาของชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น. (2556). **รายงานผลการดำเนินงานโครงการพระสงฆ์พร้อมความเป็นผู้นำฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำปี 2556** (รายงานผลการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิทธิโชค ปาณะศรี, พัน ดอกบัว และสวัสดิ์ อินทชัย. (2561). การดำรงอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมมองผ่านแนวคิด ปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์: กรณีศึกษาภิกษุสยาม รัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย, **วารสารเซนต์จอห์น**. 20(27), 33-47.
- อัศรอรอห์มาน จะปะกียา, ดลวานะ ตาเยะ, จารูวัจน์ สองเมือง และมาหามะรอสลี แมมยู. (2553). การอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเทศมาเลเซีย กรณีศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมของคนสยามในเขตตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย, **วารสารอัลนุร**. 5(8), 3-4.
- อนุชาต พวงลำลี. (2540). **ขบวนการประชาสังคมของพลเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์.
- อนุสรณ์ เมฆบุตร. (2549). **การบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐพหุสังคม: กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์สยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรรณี งามวิทยาพงศ์. (2521). **การศึกษาชุมชน: กรอบสำหรับความคิดและข้อเสนอการวิจัย**. กรุงเทพฯ: แพลนการพิมพ์.
- อุทัย เอกสะพัง และคำนวน นวลสนอง. (2555). บทบาทพระสงฆ์ชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐทางตอนเหนือของประเทศไทย, **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**. 3(1), 55-63.

บุคคลานุกรม

จันทร์ ศิริรักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิบูลใหญ่
บ้านยุงเกา อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.

เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2561.

จันทร์ตัน งามชนะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สถาน
กงสุลใหญ่ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.

เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2561.

เชย อินทรานนท์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดสุคน
ธาราม ตำบลบังหยัง อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.

เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.

พระครูพิพัฒน์อรรถกิจ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัด
ประชุมธาตุชนาราม บ้านยุงเกา อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.

เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.

พระครูสุวรรณวรณุกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่วัดพิบูลทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศ
มาเลเซีย. เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.

พระครูสุวรรณวุฒิธรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่วัดพิบูลใหญ่ บ้านยุงเกา อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.

เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2561.

ยอด ขาจันทร์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดพิบูลทอง
วราราม บ้านบ่อเสม็ด อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย.

เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2561.

สมบุรณ์ จันทร์เดิม (ผู้ให้สัมภาษณ์). พระวิจิตร พงษ์พันธ์ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่วัดพิบูลทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด อำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน
ประเทศมาเลเซีย. เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2561.

